

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในกิจกรรมกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อจังหวัดนครสวรรค์ มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยดังนี้

1. เพื่อศึกษาลักษณะของการมีส่วนร่วมของเกษตรกร ในกิจกรรมกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อจังหวัดนครสวรรค์
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของเกษตรกร ในกิจกรรมกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อจังหวัดนครสวรรค์ กับปัจจัยด้านบุคคล เศรษฐกิจ สังคมและจิตวิทยา
3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของเกษตรกร ในกิจกรรมกลุ่มและการประกอบอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อของสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อจังหวัดนครสวรรค์

จำนวนผู้เลี้ยงโคเนื้อที่ศึกษาครั้งนี้ทั้งสิ้น 180 ราย ทั้งหมดเป็นสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อจังหวัดนครสวรรค์ ในปีงบประมาณ 2533-2535 ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบสมมติฐาน ใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ผลการวิจัยสรุปได้ดังต่อไปนี้

ลักษณะของข้อมูลทั่วไปและข้อมูลเกี่ยวกับการเลี้ยงโคเนื้อ

เกษตรกรกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อที่ศึกษา มีข้อมูลทั่วไปและข้อมูลเกี่ยวกับการเลี้ยงโคเนื้อดังนี้
เพศ เกษตรกรร้อยละ 78.9 เป็นเพศชาย ร้อยละ 21.1 เป็นเพศหญิง
อายุ เกษตรกรร้อยละ 53.9 มีอายุระหว่าง 41-60 ปี มีอายุเฉลี่ย 46.34 ปี

ระดับการศึกษา เกษตรกรร้อยละ 78.3 จบการศึกษาต่ำกว่า ป.4-ป.4 หรือเทียบเท่า จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ร้อยละ 83.9 มีสมาชิกในครัวเรือนระหว่าง 3-6 คน โดยมีจำนวนสมาชิกเฉลี่ย 4.53 คนต่อครัวเรือน

สถานภาพตำแหน่งทางสังคม ร้อยละ 73.3 ไม่มีตำแหน่งทางสังคม (เป็นราษฎร-ธรรมดา) ผู้มีตำแหน่งทางสังคมมีเพียงร้อยละ 26.7

รายได้ ส่วนใหญ่ร้อยละ 59.5 มีรายได้ต่ำกว่า 60,001 บาทต่อปี โดยมีรายได้เฉลี่ย 69,278.93 บาทต่อปี จะเห็นได้ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยของกลุ่ม

การถือครองที่ดิน ร้อยละ 83.9 มีที่ดินเป็นของตนเอง ร้อยละ 38.3 เข้าที่ดินของผู้อื่น โดยเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ ร้อยละ 56.1 มีพื้นที่ถือครองระหว่าง 1-40 ไร่ โดยมีพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 50.76 ไร่ จะเห็นได้ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีพื้นที่ถือครองต่ำกว่าพื้นที่ถือครองเฉลี่ย

พื้นที่ใช้ในการเลี้ยงโคเนื้อ ร้อยละ 53.4 ใช้ทุ่งหญ้าสาธารณะตามไหล่เขาและริมทาง ให้โคแทะเล็มหญ้า ร้อยละ 27.3 เลี้ยงโคในพื้นที่ที่เข้าผู้อื่น จำนวนโคในครอบครองพบว่า ร้อยละ 55.6 มีโคในครอบครองระหว่าง 2-20 ตัว โดยมีโคในครอบครองเฉลี่ย 22.55 ตัว จะเห็นได้ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีโคในครอบครองต่ำกว่าจำนวนโคในครอบครองเฉลี่ย พื้นที่โคที่เลี้ยงพบว่าร้อยละ 37.8 เลี้ยงโคลูกผสมบราห์มัน ร้อยละ 28.3 ยังคงเลี้ยงโคพื้นเมือง ด้านการผสมพันธุ์โค พบว่าร้อยละ 37.2 ใช้พ่อพันธุ์ที่มีอยู่ในฝูงผสมจริง ร้อยละ 20.6 ผสมเทียม โดยใช้บริการจากหน่วยงานของกรมปศุสัตว์ ลักษณะการเลี้ยงพบว่าร้อยละ 96.1 เลี้ยงโดยการต้อนให้โคออกไปหากินเองตามธรรมชาติในช่วงเช้าและต้อนกลับเข้าคอกในช่วงเย็น โดยหลังจากกลับเข้าคอกแล้วจะมีการเสริมแร่ธาตุ ฟางข้าว นีซัสต ฯลฯ ให้กับในอัตราร้อยละ 71.6 ด้านการป้องกันโรคสัตว์ พบว่าเกษตรกรให้วัคซีนป้องกันโรคปากและเท้าเปื่อย และโรคคอบวม ตามโปรแกรมเป็นประจำ ร้อยละ 77.2 และ 71.7 ตามลำดับ การรักษาสัตว์เมื่อสัตว์แสดงอาการผิดปกติหรือเจ็บป่วย พบว่าร้อยละ 45.0 จะทำการรักษาด้วยตนเอง ร้อยละ 27.2 จะตามเจ้าหน้าที่ อปต. อปร. มาทำการรักษา

การสมัครเป็นสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อ พบว่าร้อยละ 57.8 สมัครใจเป็นสมาชิกด้วยตนเอง ร้อยละ 18.9 สมัครเพราะเจ้าหน้าที่ของกรมปศุสัตว์มาชักชวน

การได้รับข่าวสาร เกษตรกรได้รับข่าวสารจากการพูดคุยกับเพื่อนเกษตรกรด้วยกันในอัตราร้อยละ 92.8 ร้อยละ 72.2 ได้ข่าวสารจากโทรทัศน์ แสดงให้เห็นว่าแหล่งข่าวที่สำคัญคือ เพื่อนเกษตรกร รองลงมาคือ โทรทัศน์

การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ในรอบปี ร้อยละ 40.6 ไปพบปะพูดคุยและ/หรือ ได้รับคำแนะนำชี้แจงเรื่องการเลี้ยงโคเนื้อจากเจ้าหน้าที่ 1-5 ครั้งต่อปี ร้อยละ 18.9 ไม่เคยพบปะกับเจ้าหน้าที่เลยในรอบปี โดยรวมแล้วมีการพบปะกับเจ้าหน้าที่เฉลี่ย 13.29 ครั้งต่อปี

ความคาดหวังต่อประโยชน์ที่จะได้รับ กลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อที่ศึกษามีความคาดหวังต่อประโยชน์ที่จะได้รับในระดับมาก โดยข้อความที่เกษตรกรมีความเห็นด้วยมากที่สุดคือ ทำให้มีความมั่นใจในการแก้ปัญหาในการเลี้ยงโคเนื้อมากขึ้น ทำให้ได้รับความรู้ในการเลี้ยงโคเนื้อมากขึ้น ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น และได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อนสมาชิกด้วยกันมากขึ้น

ความต้องการเกียรติและชื่อเสียง กลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อที่ศึกษามีความต้องการด้านเกียรติและชื่อเสียงในระดับปานกลาง โดยข้อความที่เกษตรกรแสดงความเห็นด้วยมากในด้านความต้องการเกียรติและชื่อเสียงคือ ตนเองอยากจะทำความดีและช่วยเหลือส่วนรวมเพื่อเกียรติและชื่อเสียงของวงศ์ตระกูล ตนเองอยากจะได้แสดงความสามารถเพื่อให้คนในหมู่บ้านยอมรับและนับถือ

ความต้องการพวพี่น้อง กลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อที่ศึกษามีความต้องการพวพี่น้องในระดับน้อย โดยข้อความที่เกษตรกรแสดงความเห็นด้วยมากในด้านความต้องการพวพี่น้องคือ ตนเองรู้สึกว่าแห้ว (เหงา) เพราะขาดคนที่เข้าใจ เวลาที่ตนเองมีปัญหาหรือเดือดร้อนไม่ค่อยจะมีที่ปรึกษาหรือผู้ที่ให้ความช่วยเหลือ และตนเองไม่ค่อยมีมิตรแท้ที่ไว้วางใจได้

ลักษณะการมีส่วนร่วม

เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อที่ศึกษามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ในระดับปานกลาง โดยมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์มากที่สุด รองลงมาเป็นการมีส่วนร่วมในการประสานงานและประชาสัมพันธ์มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม มีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือ เรียงตามลำดับดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือ พบว่าเกษตรกรกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อมีส่วนร่วมโดยเฉลี่ยในระดับน้อย โดยมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือกับเพื่อนเกษตรกรในเรื่อง การดูแลป้องกันรักษาโรค การคัดเลือกพันธุ์ การปฏิบัติการเลี้ยงดู อาหารและการให้อาหาร ในระดับปานกลาง เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย สำหรับการมีส่วนร่วมในลักษณะอื่น ๆ เกษตรกรจะมีส่วนร่วมในระดับน้อย

การมีส่วนร่วมในการประสานงานและประชาสัมพันธ์ พบว่าเกษตรกรกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อมีส่วนร่วมโดยเฉลี่ยในระดับปานกลาง โดยมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ชักชวนเพื่อนสมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ในระดับปานกลาง ในอันดับที่มากที่สุด รองลงมาเป็นการมีส่วนร่วมในลักษณะการเผยแพร่ข่าวสารหรือเทคโนโลยีใหม่ ๆ เกี่ยวกับการเลี้ยงโคเนื้อกับเพื่อนสมาชิก สำหรับการมีส่วนร่วมในลักษณะอื่น ๆ เกษตรกรจะมีส่วนร่วมในระดับน้อย

การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม พบว่าเกษตรกรกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อมีส่วนร่วมโดยเฉลี่ยในระดับน้อย โดยมีส่วนร่วมในการให้ความช่วยเหลือสมาชิกในการป้องกันรักษาโรคสัตว์ ในระดับปานกลาง ในอันดับที่มากที่สุด รองลงมาเป็นการมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมในกิจกรรมการฝึกอบรม ในหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงโคเนื้อ การมีส่วนร่วมในการนำความรู้จากการฝึกอบรมไปใช้ในการปฏิบัติการเลี้ยงสัตว์ เรียงตามลำดับ สำหรับการมีส่วนร่วมในลักษณะอื่น ๆ เกษตรกรจะมีส่วนร่วมในระดับน้อย

การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ พบว่าเกษตรกรกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อมีส่วนร่วม โดยเฉลี่ยในระดับปานกลาง โดยมีส่วนร่วมในการรับบริการการให้วัคซีนป้องกันโรคในระดับมาก มีส่วนร่วมในการรับแจกเมล็ดพันธุ์พืชอาหารสัตว์ และมีส่วนร่วมในการรับความรู้เทคโนโลยีใหม่ ๆ จากการฝึกอบรม ในระดับปานกลางเรียงตามลำดับ สำหรับการมีส่วนร่วมในลักษณะอื่น ๆ เกษตรกรกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อจะมีส่วนร่วมในระดับน้อย

สาเหตุของการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม พบว่าร้อยละ 67.2 เข้าร่วมเพราะเห็นว่า มีประโยชน์ จึงตัดสินใจเข้าร่วม ร้อยละ 12.8 เข้าร่วมเพราะเพื่อนเกษตรกรชักชวน และร้อยละ 12.2 เข้าร่วมเพราะผู้นำชักชวน

การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในกิจกรรมกลุ่มๆ

ตัวแปรที่ความสัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมมีด้วยกัน 6 ตัวแปร ดังนี้

การได้รับข่าวสาร มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วม ในกิจกรรมกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

ความต้องการเกียรติและชื่อเสียง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วม ในกิจกรรมกลุ่ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

ความคาดหวังต่อประโยชน์ที่จะได้รับ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วม ในกิจกรรมกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

สถานภาพตำแหน่งทางสังคม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วม ในกิจกรรมกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

ขนาดพื้นที่ถือครอง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วม ในกิจกรรมกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

รายได้ทั้งหมดของครัวเรือน มีความสัมพันธ์ทางลบกับการมีส่วนร่วม ในกิจกรรมกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

สำหรับตัวแปรอื่น ๆ นั้น ไม่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อพิจารณาถึงสมการที่ได้จากตัวแปรทั้ง 6 นั้น ปรากฏว่า สมการมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 โดยมีค่าสหสัมพันธ์ถดถอย = 0.7486 ซึ่งแสดงว่าตัวแปรอิสระทั้ง 6 นั้น มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามในทางบวกในระดับสูง โดยกลุ่มตัวแปรอิสระทั้ง 6 ตัวแปร สามารถอธิบายการผันแปรของการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในกิจกรรมกลุ่มได้ประมาณร้อยละ 56 ($R^2 = 0.5604$) แสดงว่ายังมีตัวแปรอื่นที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมอีกบางตัวที่ยังไม่ได้นำมาศึกษาในที่นี้

ปัญหาและอุปสรรค ความต้องการการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐ

ปัญหาและอุปสรรค ในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

จากการศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มของเกษตรกรผู้เลี้ยงโค-เนื้อ พบว่าร้อยละ 45.0 ไม่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม เพราะติดธุระอื่นที่สำคัญ ร้อยละ 23.9 ไม่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม เพราะไม่ทราบข่าวสารว่ามีกิจกรรม

ปัญหาและอุปสรรค ในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มและการประกอบอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อ

เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อที่ศึกษาได้ให้ความเห็นต่อปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มและต่อการประกอบอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อ ตามลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้

1. ราคาโคเนื้อตกต่ำ
2. ขาดพื้นที่ในการเลี้ยงดู
3. การบริการด้านปัจจัยการผลิตของรัฐไม่เพียงพอและไม่ทั่วถึง
4. การบริการแนะนำดูแลเอาใจใส่จากเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ทั่วถึงและไม่สม่ำเสมอ
5. ขาดความรู้ด้านหลักวิชาการในการเลี้ยงโคเนื้อ
6. ขาดเงินทุนและแหล่งให้สินเชื่อ
7. ขาดแรงงานในการเลี้ยงดู

ความต้องการการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐ

เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อศึกษา ได้แสดงความคิดเห็นต่อความต้องการการช่วยเหลือ และสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐในการดำเนินงานของกลุ่มและการประกอบอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อดังนี้

1. ด้านการตลาดและการจัดจำหน่าย โคเนื้อ ให้ได้ราคาสูงขึ้น
2. การบริการปัจจัยการผลิตให้เพียงพอและทั่วถึง
3. การบริการแนะนำดูแลเอาใจใส่จากเจ้าหน้าที่ให้ทั่วถึงและสม่ำเสมอ
4. จัดสรรทุ่งหญ้าสาธารณะเพื่อใช้ในการเลี้ยงโค
5. จัดหาทุนและแหล่งสินเชื่อให้แก่กลุ่ม
6. จัดหาพ่อพันธุ์โคให้แก่กลุ่ม
7. จัดหาเครื่องอัดฟางให้แก่กลุ่ม

อภิปรายผล

จากข้อมูลพื้นฐานทั่วไปจะเห็นได้ว่าเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุ 41-60 ปี ทั้งนี้เนื่องจากผู้ที่มีอายุน้อยและอยู่ในวัยแรงงาน ส่วนใหญ่ได้อพยพชั่วคราวเพื่อเข้าไปหางานทำและศึกษาต่อในเมือง จึงเหลือผู้ที่มีอายุมาก และเป็นหัวหน้าครอบครัวประกอบอาชีพเกษตรกรอยู่ในหมู่บ้าน โดยช่วงระยะเวลาว่างงานหลังการเก็บเกี่ยวเกษตรกรเหล่านี้จะเข้าไปหางานทำในเมืองเช่นเดียวกัน การศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จบการศึกษาดำกว่า ป.4-ป.4 หรือเทียบเท่า อย่างไรก็ตามแม้ว่าระดับการศึกษาของเกษตรกรจะจัดอยู่ในเกณฑ์ต่ำก็ไม่ได้เป็นปัญหาและอุปสรรคในการประกอบอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อเลย เพราะส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า ตนมีประสบการณ์ในการเลี้ยงโคเนื้อเป็นเวลายาวนานตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษ รายได้พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยของกลุ่ม ทั้งนี้เนื่องจากรายได้ของเกษตรกรมีความแตกต่างกันอย่างมาก นั่นคือ เกษตรกรที่มีรายได้ต่ำสุดมีรายได้เพียง 6,500 บาทต่อปี ในขณะที่เกษตรกรที่มีรายได้สูงสุด มีรายได้สูงถึง 737,000 บาทต่อปี ทั้งนี้เพราะผู้ที่มีรายได้ต่ำนั้น ประกอบอาชีพการเกษตรเพียงด้านเดียว ในขณะที่ผู้ที่มีรายได้สูงมักประกอบอาชีพหลาย ๆ ด้าน เช่น ค้าขาย, เป็นนายหน้าค้าที่ดิน, ให้เช่าที่ดิน, นอ้ค่าเงินกู้, รับราชการ เป็นต้น ด้านพื้นที่ถาวร พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีพื้นที่ถาวรต่ำกว่าพื้นที่ถาวรเฉลี่ยของกลุ่ม ทั้งนี้เนื่องจากขนาดพื้นที่ถาวรของเกษตรกรมีความแตกต่างกันอย่างมาก นั่นคือ เกษตรกรที่มีพื้นที่ถาวรต่ำสุด มีพื้นที่ถาวรเพียง 1 ไร่ ในขณะที่ผู้ที่มีพื้นที่ถาวรสูงสุด มีพื้นที่ถาวรสูงถึง 320 ไร่ จากข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงโคเนื้อ จะเห็นได้ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีผลจากการในการประกอบอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อมากขึ้น โดยการนำหลักวิชาการใหม่ ๆ มาใช้บ้างแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านการปรับปรุงพันธุ์สัตว์ ซึ่งจะเห็นได้ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ได้มีการปรับปรุงพันธุ์ใหม่ระดับเลือดสูงขึ้น โดยการนำพ่อพันธุ์ต่างประเทศเข้ามาผสมในฝูง พันธุ์ที่ได้รับการนิยมสูงสุดคือ พันธุ์บราห์มัน การป้องกันโรคสัตว์พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีความตระหนักและเห็นความสำคัญของการป้องกันโรคสัตว์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรคปากและเท้าเปื่อย โรคคอบวมตามโปรแกรมเป็นประจำ สำหรับด้านอาหารสัตว์นั้น แม้ว่าเกษตรกรจะเริ่มให้ความสำคัญกับการ

ให้อาหารโดยมีการเสริมฟาง, พืชสด, แร่ธาตุ ฯลฯ มากขึ้นแล้วก็ตาม ควรที่จะมีการพัฒนาปรับปรุงเรื่องสุขภาพสัตว์ เพื่อให้โคเนื้อได้รับอาหารที่มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ด้านการรักษาสัตว์เมื่อสัตว์แสดงอาการผิดปกติหรือเจ็บป่วย พบว่าเกษตรกรจะทำการรักษาด้วยตนเองในอันดับแรก โดยอาจมีการปรึกษาเจ้าหน้าที่ของกรมปศุสัตว์ หรือเล่าอาการให้ร้านขายยาฟังแล้วค่อยยามารักษาหรือปรึกษาเพื่อนเกษตรกร เพื่อเพิ่มความมั่นใจในการรักษา เกษตรกรส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าเคยเลี้ยงโคเนื้อมาตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษ จึงมีประสบการณ์ในการเลี้ยงดู และการรักษาสัตว์ค่อนข้างสูง แต่ในกรณีที่สัตว์จะตามเจ้าหน้าที่อาสาสมัครปศุสัตว์ประจำตำบล (อปต.) อาสาสมัครป้องกันโรคสัตว์ประจำหมู่บ้าน (อปร.) มาทำการรักษา ทั้งนี้เพราะกรมปศุสัตว์ได้จัดฝึกอบรมเรื่องการป้องกันและรักษาโรคสัตว์ให้แก่เจ้าหน้าที่ อปต. อปร. (ซึ่งเป็นเกษตรกรในพื้นที่) เพื่อให้เจ้าหน้าที่ดังกล่าว สามารถให้ความช่วยเหลือเพื่อนเกษตรกรได้อย่างสะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น ด้านการสมัครเป็นสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อ เกษตรกรส่วนใหญ่สมัครใจเป็นสมาชิกกลุ่มด้วยตนเอง ทั้งนี้เพราะเห็นว่าอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อเป็นอาชีพที่หารายได้ให้ครอบครัวได้เป็นอย่างดี โดยลงทุนสูงในด้านการจัดหาพันธุ์โคมาเลี้ยงในช่วงแรกเท่านั้น สำหรับค่าใช้จ่ายในด้านการเลี้ยงดู นั้นว่าค่าใช้จ่ายค่อนข้างต่ำ สามารถรับผลประโยชน์ได้ในระยะยาว ภาวะการเสี่ยงค่อนข้างต่ำ จึงลงความเห็นว่าอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อ เป็นอาชีพที่หารายได้ให้ครอบครัวได้เป็นอย่างดีและเป็นอาชีพที่น่าสนใจมากอาชีพหนึ่ง

การได้รับข่าวสาร เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารจากเพื่อนเกษตรกรและจาก โทรทัศน์ ทั้งนี้เนื่องจากสภาพความเป็นอยู่ในชนบทจะอยู่กับแบบเครือญาติ ประกอบกับธรรมชาติของอาชีพเกษตรกรนั้น ต้องมีการพึ่งพา ช่วยเหลือกันค่อนข้างมาก โอกาสในการพบปะพูดคุยกันจึงมีค่อนข้างสูง เกษตรกรจึงมีโอกาสพูดคุยแลกเปลี่ยนข่าวสารต่าง ๆ กันเป็นประจำ และหลังจากงานในไร่นาหรือการเลี้ยงสัตว์แล้ว เกษตรกรมักใช้เวลาพักผ่อนโดยการดูข่าวสารจากโทรทัศน์ในช่วงเย็นและค่ำเป็นประจำ จึงทำให้เกษตรกรได้รับข่าวสารจากเพื่อนเกษตรกรและจากโทรทัศน์ในระดับที่มากกว่าแหล่งอื่น ๆ

การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ เกษตรกรพบกับเจ้าหน้าที่โดยเฉลี่ย 13.29 ครั้งต่อปี ทั้งนี้ เพราะปัจจุบันเกษตรกรได้ให้ความสำคัญ และให้ความสนใจในการผสมพันธุ์โค โดยการผสม เข็มกันมากขึ้น (รองจากการผสมจริงด้วยพ่อพันธุ์ในฝูง) เกษตรกรจึงต้องติดต่อกับเจ้าหน้าที่เพื่อ ขอรับการบริการการผสมเทียม โคมากยิ่งขึ้น อีกทั้งเมื่อมีการจัดการอบรมเกี่ยวกับหลักสูตรด้านการ เลี้ยงโคเนื้อขึ้นในหมู่บ้าน หรือในพื้นที่ใกล้เคียง เกษตรกรมักให้ความสนใจ เข้าร่วมกิจกรรมอย่างมาก จึงเป็นโอกาสที่เกษตรกรจะได้ติดต่อและขอรับคำแนะนำต่าง ๆ จากเจ้าหน้าที่ได้มากขึ้น

ข้อมูลด้านจิตวิทยาของเกษตรกรกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อ พบว่าเกษตรกรมีความคาดหวังต่อ ประโยชน์ที่จะได้รับในระดับมาก มีความต้องการเกียรติและชื่อเสียงในระดับปานกลาง และมีความต้องการพวกัน้องในระดับน้อย ทั้งนี้เพราะเกษตรกรส่วนใหญ่ให้ความสำคัญ และเชื่อมั่นว่า อาชีพการเลี้ยงโคเนื้อนั้นเป็นอาชีพที่ทำรายได้เป็นอย่างดีให้กับครอบครัว โดยลงทุนสูงในการจัดหา พันธุ์โคเท่านั้น สำหรับค่าใช้จ่ายด้านการจัดการเลี้ยงดูนั้นว่าเป็นค่าใช้จ่ายที่ค่อนข้างต่ำ ภาวะ ความเสี่ยงค่อนข้างน้อย โอกาสขาดทุนมีน้อย จึงมีความคาดหวังต่อประโยชน์ที่จะได้รับในระดับ มาก มีความต้องการเกียรติและชื่อเสียงในระดับปานกลาง ด้านความต้องการพวกัน้อง ซึ่งต้อง การในระดับน้อยนั้น เจ็ดหล้า (2521) ได้รายงานไว้ว่าผู้ที่ได้เข้าร่วมกลุ่มแล้วความต้องการ พวกัน้องจะลดลง

ข้อมูลด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อนั้น พบว่า เกษตรกรมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ในระดับปานกลาง โดยมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ มากที่สุด ทั้งนี้เพราะเกษตรกรส่วนใหญ่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม เพราะมุ่งหวังจะได้รับประโยชน์ใน ด้านปัจจัยการผลิต การช่วยเหลือจากเพื่อนสมาชิก จากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม รองลงมาเป็น การมีส่วนร่วมในการประสานงานและประชาสัมพันธ์ ทั้งนี้เนื่องจากสังคมชนบทนั้นเกษตรกรมีความ ผูกพันกันอย่างเครือญาติ มีโอกาสได้พบปะพูดคุยและช่วยเหลือกันค่อนข้างมาก เมื่อมีข่าวสาร ใด ๆ ที่เกี่ยวกับการเลี้ยงโคเนื้อ ก็จะช่วยกันเผยแพร่ข่าวสารให้กับเพื่อนบ้านได้รับทราบกันอย่าง กว้างขวาง รองลงมาเป็นการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม โดยจะร่วมให้ความช่วยเหลือเพื่อน สมาชิกในการป้องกันรักษาโรคสัตว์ในอันดับที่มากที่สุด และมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือเฉลี่ย

ในระดับน้อย โดยเกษตรกรจะมีส่วนร่วมในการปรึกษาร่วมกับเพื่อนเกษตรกรมากกว่าปรึกษาร่วมกับเจ้าหน้าที่ ทั้งนี้เพราะมีโอกาสพบปะพูดคุยปรึกษาร่วมกับเพื่อนเกษตรกร ในขณะที่เลี้ยงโคเนื้อเป็นประจำ ในขณะที่เกษตรกร ได้มีโอกาสพบปะพูดคุยกับเจ้าหน้าที่โดยเฉลี่ยเพียง 13.29 ครั้งต่อปีเท่านั้น

การศึกษาเรื่องสาเหตุของการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม พบว่าส่วนใหญ่เข้าร่วมกิจกรรมเพราะเห็นว่ามีประโยชน์จึงตัดสินใจเข้าร่วม ทั้งนี้เพราะเกษตรกรส่วนใหญ่เห็นว่าการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มจะทำให้มีโอกาสได้รับบริการด้านปัจจัยการผลิต การช่วยเหลือจากเพื่อนสมาชิก การได้รับข่าวสารต่าง ๆ ฯลฯ ได้มากขึ้น ปัญหาและอุปสรรคการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เข้าร่วมเพราะติดธุระอันที่สำคัญ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเกษตรกรส่วนใหญ่คิดว่าแม้จะไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมในบางครั้ง ตนเองก็สามารถติดตามข่าวสารต่าง ๆ จากเพื่อนบ้านได้จึงเลือกที่จะไปทำธุระที่ตนคิดว่ามีความสำคัญกว่า

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม และการประกอบอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อ เกษตรกรส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า ปัญหาที่สำคัญที่สุดคือ ราคาโคเนื้อตกต่ำ ทั้งนี้เป็นเพราะในช่วงระยะ 4-5 ปีที่ผ่านมาการโฆษณาประชาสัมพันธ์การส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อ ได้ทำกันอย่างจริงจัง และนับได้ว่าประสบความสำเร็จในระดับค่อนข้างสูง เกษตรกรหันมาให้ความสนใจและให้ความสำคัญในการเลี้ยงโคเนื้อและ มีความตื่นตัวในการปรับปรุงการเลี้ยงมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มีการปรับปรุงพันธุ์โดยการนำโคพันธุ์ต่างประเทศผสมกับโคในฝูงมากยิ่งขึ้นเป็นผลให้การซื้อขายโคเนื้อเป็นไปในลักษณะคละอ้วนและได้ราคาดี แต่อย่างไรก็ตามแม้ว่าคุณภาพของโคเนื้อที่เกษตรกรเลี้ยงในประเทศมีแนวโน้มในทางดีขึ้น สิ่งที่ยังถือว่าเป็นข้อจำกัดที่สำคัญยิ่งต่อการปรับปรุงการเลี้ยงโคเนื้อคือ ตลาดเนื้อโค ดังจะเห็นได้ว่าการซื้อขายโคเนื้อในตลาดท้องถิ่นส่วนใหญ่ยังไม่ได้เป็นไปอย่างยุติธรรมเท่าที่ควร นั่นคือ ยังคงเป็นไปในลักษณะการซื้อเหมาตัว (ไม่มีการชั่งน้ำหนัก) การซื้อขายไม่ได้คำนึงถึงคุณภาพของเนื้อ เกษตรกรจึงไม่สามารถจำหน่ายโคเนื้อให้ได้ราคาสูงขึ้น ทั้ง ๆ ที่ต้องลงทุนมากขึ้นในด้านปรับปรุงพันธุ์และการจัดการ

เลี้ยงดู นอกจากสภาพการตลาดในท้องถิ่นเป็นเขตจำกัดที่สำคัญแล้ว สาเหตุที่สำคัญที่ทำให้ราคาโคเนื้อไม่ได้ราคาดีเท่าที่ควรคือ การลักลอบนำเข้าโคเนื้อจากประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งมีจำนวนปีละมาก ๆ ดังรายงานสรุปข่าวธุรกิจของธนาคารกสิกรไทย (2536) ซึ่งได้รายงานว่ามีการลักลอบนำเข้าโคเนื้อจากประเทศพม่า เขมร ลาว ปีละไม่ต่ำกว่า 500,000 ตัว สาเหตุดังกล่าวจึงเป็นปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญยิ่งในการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม และการประกอบอาชีพการเลี้ยงดูเนื้อของเกษตรกร ปัญหาอันได้รองลงมาคือ ขาดพื้นที่ในการเลี้ยงดู ทั้งนี้เพราะแรงจูงใจในด้านราคาที่ดินสูงขึ้น เกษตรกรจึงตัดสินใจขายที่ดินถือครองของตนเองให้กับนายทุนมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ในการเลี้ยงดูโคจึงลดลง ปัญหารองลงมาได้แก่ การบริการด้านปัจจัยการผลิตของรัฐไม่เพียงพอและไม่ทั่วถึง การบริการแนะนำดูแลเอาใจใส่จากเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ทั่วถึงและไม่สม่ำเสมอ ขาดเงินทุนและแหล่งให้สินเชื่อ และขาดแรงงานในการเลี้ยงดูโคเนื้อ ตามลำดับ

ด้านความต้องการการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐ พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการให้รัฐช่วยเหลือด้านการตลาดและการจัดจำหน่ายโคเนื้อ ให้ได้ราคาสูงขึ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจในการประกอบอาชีพการเลี้ยงดูโคเนื้อแก่เกษตรกรได้มากยิ่งขึ้น ความต้องการด้านการบริการปัจจัยการผลิตให้เพียงพอและทั่วถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วัคซีน และเมล็ดพันธุ์พืชอาหารสัตว์ ควรจะให้บริการแก่เกษตรกรอย่างเพียงพอ ความต้องการด้านการบริการแนะนำดูแลเอาใจใส่จากเจ้าหน้าที่ให้ทั่วถึงและสม่ำเสมอ ทั้งนี้เพื่อจะทำให้เกษตรกรได้มีโอกาสในการปรึกษาหารือ และขอความช่วยเหลือเมื่อมีปัญหา ซึ่งจะช่วยสร้างความมั่นใจในการเลี้ยงดูโคเนื้อให้กับเกษตรกรได้มากยิ่งขึ้น ความต้องการด้านพื้นที่ทุ่งหญ้าสาธารณะสำหรับการเลี้ยงดูโคเนื้อ รัฐควรจัดสรรทุ่งหญ้าสาธารณะให้เกษตรกรได้เข้าไปใช้ประโยชน์ในการเลี้ยงดูโคเนื้อให้มากยิ่งขึ้น เพื่อเกษตรกรจะได้ลดปัญหาเรื่องพื้นที่ที่ใช้ในการเลี้ยงดูโค เนื่องจากในบางพื้นที่ไม่มีที่ดินสำหรับให้เกษตรกรได้เข้าไปเพื่อการเพาะปลูกและเลี้ยงดูโค จึงควรมีพื้นที่สำหรับเป็นสวนกลางให้เกษตรกรได้เข้าไปใช้ประโยชน์ร่วมกัน ความต้องการทุนและแหล่งสินเชื่อเพื่อกู้ยืมไปใช้ในการเลี้ยงดูโค ความต้องการให้รัฐช่วยจัดหาพ่อพันธุ์ให้แก่กลุ่ม เพื่อเกษตรกรจะได้ปรับปรุงพันธุ์โคในฝูงให้มียกระดับเลือดสูงขึ้น และความต้องการด้านการจัดหาเครื่องอัดฟางให้แก่กลุ่มเพื่อจะได้จัดเก็บฟางไว้ใช้ในยามขาดแคลนได้มากขึ้น

ด้านการทดสอบสมมติฐานซึ่งปรากฏว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มๆ ที่สำคัญด้วยกัน 6 ประการดังนี้

1. การได้รับข่าวสาร นับเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในกิจกรรมกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อ จากการวิจัยแสดงให้เห็นว่าเกษตรกรที่ได้รับข่าวสารมากจะเข้าร่วมในกิจกรรมกลุ่มๆ มากกว่าเกษตรกรที่ได้รับข่าวสารน้อย ทั้งนี้เพราะลักษณะของผู้ที่มีความสนใจในการรับฟังข่าวสารจากแหล่งต่างๆ อยู่เป็นประจำนั้นมักจะเป็นบุคคลลักษณะของผู้ที่มีความสนใจ ทัศนศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งเกษตรกรที่สมัครเป็นสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อส่วนใหญ่ มีความเห็นว่าอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อเป็นอาชีพที่ลงทุนสูงในระยะเริ่มแรกเท่านั้น ค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูค่อนข้างต่ำ ภาวะการเลี้ยงดูค่อนข้างน้อย และที่สำคัญที่สุดคือ ทำรายได้ให้กับครอบครัวได้ดีกว่าการเกษตรสาขาอื่น ดังนั้นเมื่อเกษตรกรทราบข่าวสารเกี่ยวกับการเลี้ยงโคเนื้อหรือกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง จึงมักให้ความสำคัญและเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มแทบทุกครั้ง ยกเว้นในกรณีเหตุติดธุระอื่นที่สำคัญจริงๆ ข้อมูลที่ได้การสนับสนุนในเรื่องนี้ได้แก่ ข้อมูลเรื่องสาเหตุของการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 67.2 เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเพราะเห็นว่ามีความประโยชน์จึงตัดสินใจเข้าร่วม นอกจากนี้ข้อมูลเรื่องสาเหตุของการไม่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 45.0 ไม่เข้าร่วมเพราะติดธุระอื่นที่สำคัญ รองลงมาร้อยละ 23.9 ไม่เข้าร่วมเพราะไม่ทราบข่าวสารว่ามีกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของทัตดาว (2530) ที่พบว่า การรับฟังวิทยุของหัวหน้าครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับการเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน สอดคล้องกับผลการวิจัยของศิริรัตน์ (2531) ที่พบว่า การได้รับข่าวสารมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกองทุนพัฒนาหมู่บ้าน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของนางกาญจน์ (2531) ที่พบว่า ความถี่ในการรับฟังข่าวสารด้านการเกษตร และการดำรงชีพมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง

2. ความต้องการเกียรติและชื่อเสียง จากการวิจัยแสดงให้เห็นว่าความต้องการเกียรติและชื่อเสียง เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในกิจกรรมกลุ่มๆ นั่นคือ เกษตรกรที่มีความต้องการเกียรติและชื่อเสียงมากจะเข้าร่วมในกิจกรรมกลุ่มมากกว่า

เกษตรกรที่มีความต้องการเกียรติและชื่อเสียงน้อย ทั้งนี้เพราะมนุษย์ทุกคนมีความต้องการเกียรติและชื่อเสียง อยากให้คนอื่นหรือสังคมเชิดชูสรรเสริญแล้วก็จะเกิดความภาคภูมิใจความมีศักดิ์ศรี ดังนั้นจึงผลักดันให้เกิดพฤติกรรมในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ซึ่งตนถือว่าเป็นสิ่งส่งผลให้ได้รับเกียรติและชื่อเสียงมากขึ้น ซึ่งเป็นหลักความต้องการทางด้านจิตวิทยาเบื้องต้นของมนุษย์ตามคำกล่าวของ Maslow ที่ได้กล่าวไว้ว่า ความต้องการของบุคคลขั้นต้นนั้นเมื่อได้รับการตอบสนองในระดับหนึ่งแล้ว บุคคลจะมีความต้องการในขั้นที่สูงขึ้น ความต้องการเกียรติและชื่อเสียงนี้เป็นลำดับขั้นที่สูงของทฤษฎีลำดับขั้นของแรงจูงใจของ Maslow ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสัจจินต์ (2527) ที่พบว่า ความต้องการเกียรติมีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาหมู่บ้าน

3. ความคาดหวังต่อประโยชน์ที่จะได้รับ จากการวิจัยแสดงให้เห็นว่าความคาดหวังต่อประโยชน์ที่จะได้รับมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในกิจกรรมกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อ นั่นคือ เกษตรกรที่มีความคาดหวังต่อประโยชน์ที่จะได้รับมากจะเข้าร่วมในกิจกรรมกลุ่มมากกว่าเกษตรกรที่มีความคาดหวังต่อประโยชน์ที่จะได้รับน้อย ดังจะเห็นได้จากความเห็นที่เกษตรกรส่วนใหญ่กล่าวว่า การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มทำให้มีความมั่นใจในการแก้ปัญหาในการเลี้ยงโคเนื้อมากขึ้น ได้รับความรู้ในการเลี้ยงโคเนื้อมากขึ้น ทำให้รายได้เพิ่มขึ้นและได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อนสมาชิกด้วยกันมากขึ้น ความเห็นดังกล่าวช่วยสร้างความมั่นใจในการประกอบอาชีพให้กับเกษตรกรมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ รัชนิกร (2528:263) ซึ่งได้กล่าวถึงความต้องการทางจิตวิทยาสังคม โนแ่งของความคาดหวังต่อประโยชน์ที่จะได้รับ ว่าความคาดหวังที่สมาชิกในกลุ่มมีอยู่มักจะเป็นเรื่องของผลประโยชน์ทั้งได้ 2 ประการคือ ประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ เงินทุน ความรู้ในการประกอบอาชีพ รายได้ที่เพิ่มขึ้น การช่วยเหลือด้านการตลาด และประโยชน์ทางด้านสังคม ได้แก่ เกียรติยศ ความสัมพันธ์อันดีระหว่างเพื่อนสมาชิกในกลุ่มเดียวกัน ความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกกลุ่มกับเจ้าหน้าที่ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยของอนุภาพ (2528) ที่พบว่า ความคาดหวังในผลประโยชน์ตอบแทนเป็นปัจจัยที่มีผลกระทบและกระตุ้นก่อให้เกิดการเข้ามีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท และสอดคล้องกับผลการวิจัยของภาษิณี (2531) ที่พบว่า ความคาดหวังในผลประโยชน์ที่จะได้รับมีความสัมพันธ์กับการเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาเยาวชน

4. สถานภาพตำแหน่งทางสังคม จากการวิจัยแสดงให้เห็นว่าสถานภาพตำแหน่งทางสังคม เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในกิจกรรมกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อ นั่นคือ เกษตรกรที่มีตำแหน่งทางสังคมจะเข้าร่วมในกิจกรรมกลุ่มฯ มากกว่าเกษตรกรที่ไม่มีตำแหน่ง (ราษฎรธรรมดา) ทั้งนี้เป็นเพราะว่าในการติดต่อประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับเกษตรกรนั้น เจ้าหน้าที่มักจะขอความร่วมมือจากผู้นำทางสังคมให้เป็นตัวกลางในการติดต่อประสานงานให้แทบทุกครั้ง ดังนั้นเมื่อมีกิจกรรมใด ๆ ที่เกี่ยวกับการเลี้ยงโคเนื้อในหมู่บ้านหรือพื้นที่ใกล้เคียง ผู้นำจะเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มด้วยแทบทุกครั้ง ทั้งนี้เพราะต้องคอยทำหน้าที่ในการดูแลอำนวยความสะดวกให้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐและเพื่อนบ้าน ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยของชววิช (2529) ที่พบว่า ตำแหน่งทางสังคมในหมู่บ้านมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชาวเขาในการพัฒนาหมู่บ้าน สอดคล้องกับผลการวิจัยของสโรชรัตน์ (2531) ที่พบว่า การเป็นผู้นำท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกองทุนพัฒนาหมู่บ้าน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของปกรณ (2534) ที่พบว่า การเป็นผู้นำในหมู่บ้านมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของชาวเขาในกิจกรรมพัฒนา

5. ขนาดพื้นที่ถือครอง จากการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ขนาดพื้นที่ถือครองมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในกิจกรรมกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อ นั่นคือ เกษตรกรที่มีขนาดพื้นที่ถือครองมากจะเข้าร่วมในกิจกรรมกลุ่มมากกว่าเกษตรกรที่มีขนาดพื้นที่ถือครองน้อย ทั้งนี้เป็นเพราะว่าเกษตรกรที่เลี้ยงโคเนื้อได้ขยายขนาดพื้นที่ถือครอง โดยการเข้าที่ดินของผู้อื่นเพื่อใช้ในการเลี้ยงโคเนื้อ และเพื่อใช้ในการเพาะปลูกพืชไร่ โดยหลังจากเก็บเกี่ยวพืชไร่แล้วจะปล่อยโคลงแกะเล็มเศษเหลือของพืชไร่ในแปลงอีกครั้งหนึ่ง โดยเกษตรกรได้เข้าที่ดินของผู้อื่นเฉลี่ย 10.45 ไร่ต่อครัวเรือน จึงจะเห็นได้ว่า เกษตรกรที่มีพื้นที่ถือครองมากขึ้นให้ความสำคัญกับการประกอบอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อมาก ดังนั้นเมื่อมีกิจกรรมใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงโคเนื้อ เกษตรกรดังกล่าวจึงมักเข้าร่วมในกิจกรรมเหล่านั้นด้วยเสมอ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการรายงานของกรมพัฒนาชุมชน (2519) ที่รายงานว่าผู้ที่มีขนาดพื้นที่ถือครองทำกินมากจะเข้าร่วมในโครงการมากกว่าผู้ที่มีขนาดพื้นที่ถือครองทำกินน้อยกว่า สอดคล้องกับผลการวิจัยของทัตดาว (2531) ที่พบว่า จำนวนที่ดินทำกินมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติของชาวกะเหรี่ยง

6. รายได้ จากการวิจัยแสดงให้เห็นว่ารายได้เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ในทางลบกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในกิจกรรมกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อ นั่นคือ เกษตรกรที่มีรายได้มากจะเข้าร่วมในกิจกรรมกลุ่มน้อยกว่าเกษตรกรที่มีรายได้น้อย ทั้งนี้เป็นเพราะว่าเกษตรกรที่มีรายได้มากมักจะประกอบอาชีพหลาย ๆ ด้านเช่น ค้าขาย, เป็นนายหน้าค้าที่ดิน, ให้เช่าที่ดิน, เป็นพ่อค้าเงินกู้, รับราชการ เป็นต้น ดังนั้นเกษตรกรที่มีรายได้มากจึงต้องให้ความสนใจในการประกอบอาชีพด้านอื่น ๆ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นอาชีพที่ทำรายได้ให้มากกว่า อนึ่งเกษตรกรที่มีรายได้มากนั้นจะสามารถช่วยเหลือตนเองในด้านปัจจัยการผลิตและด้านอื่น ๆ จึงมักจะเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มน้อยกว่าเกษตรกรที่มีรายได้น้อย ซึ่งส่วนใหญ่มีรายได้จากการเลี้ยงโคเนื้อและจากพืชไร่เพียงอย่างเดียว จึงมีความต้องการการช่วยเหลือจากรัฐและเพื่อนสมาชิก ในด้านปัจจัยการผลิตและด้านอื่น ๆ มากกว่า ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยของกรมวิชาการเกษตร (2523) ที่พบว่าฐานะของเกษตรกรนี้มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มฯ หากเกษตรกรร่ำรวยเกินไปจะไม่สนใจที่จะเข้าร่วมกลุ่มเพราะเขาสามารถช่วยเหลือตนเองได้ จึงจะเห็นได้ว่าผู้ที่ได้รับผลประโยชน์จากการช่วยเหลือและสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐที่แท้จริงคือ เกษตรกรที่มีรายได้น้อย นั่นเอง

7. ส่วนปัจจัยอื่น ๆ คือ อายุ ระดับการศึกษา การติดต่อกับเจ้าหน้าที่และความต้องการพวกพ้อง ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในกิจกรรมกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อ นั่นคือ เกษตรกรที่มีอายุมากกับเกษตรกรที่มีอายุน้อย เกษตรกรที่มีระดับการศึกษาเท่ากับเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาสูง เข้าร่วมในกิจกรรมกลุ่มไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของพรรคักดี (2530) ที่พบว่า อายุ ระดับการศึกษา ไม่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสหกรณ์การเกษตร เกษตรกรที่ติดต่อกับเจ้าหน้าที่มากกับเกษตรกรที่ติดต่อกับเจ้าหน้าที่น้อย เข้าร่วมในกิจกรรมกลุ่มไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของกาญจนา (2531) ที่พบว่า การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ไม่มีความสัมพันธ์หรือ ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการศึกษานอกโรงเรียนของสภากรรมการตำบล เกษตรกรที่ต้องการพวกพ้องมากกับเกษตรกรที่ความต้องการพวกพ้องน้อย เข้าร่วมในกิจกรรมกลุ่มไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะเกษตรกรทั้ง 2 กลุ่ม จะเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเพื่อหวังผลประโยชน์ในด้านการประกอบอาชีพเหมือน ๆ กัน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอแนะข้อคิดเห็นบางประการอันจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อจังหวัดนครสวรรค์ และกลุ่มอื่น ๆ รวมทั้งอาจเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาคั้งต่อไปดังนี้

1. จากผลการวิจัยครั้งนี้จะเห็นได้ว่า การได้รับข่าวสาร เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของเกษตรกร นั่นคือ เกษตรกรที่ได้รับข่าวสารมากจะเข้าร่วมในกิจกรรมกลุ่มมากกว่าเกษตรกรที่ได้รับข่าวสารน้อย ดังนั้นเพื่อให้เกษตรกรได้รับข่าวสารได้มากขึ้น และเพื่อให้เกษตรกรได้เข้าร่วมในกิจกรรมกลุ่มมากขึ้น จึงควรทำการพัฒนาระบบการให้ข่าวสารให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและแพร่หลาย โดยเน้นที่แหล่งข้อมูลข่าวสารที่สำคัญ ซึ่งจากผลของการวิจัยครั้งนี้คือ เพื่อนเกษตรกรและโทรทัศน์ เกษตรกรมีโอกาสดำเนินการข่าวสารต่าง ๆ จากเพื่อนเกษตรกรมากกว่าแหล่งอื่น ๆ ทั้งนี้เพราะสภาพความเป็นอยู่และลักษณะของอาชีพมีความเอื้ออำนวย การพัฒนาด้านข้อมูลข่าวสารเพื่อให้ถึงผู้รับ (เกษตรกร) อย่างแท้จริง จึงควรพิจารณาถึงแหล่งข่าวสารที่สำคัญดังกล่าวนี้ นั่นคือควรให้ข่าวสารกับกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ โดยวิธีการสื่อสารแบบกลุ่ม ซึ่งได้แก่ การจัดอบรม จัดประชุมกลุ่มเกษตรกร ที่สถานศึกษาออกสถานที่ เป็นต้น และเพื่อให้เกษตรกรได้รับข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพการเลี้ยงโคเนื้ออย่างต่อเนื่อง จึงควรจัดการฝึกอบรมให้ความรู้ในด้าน การเลี้ยงโคเนื้อตามหลักวิชาการแผนใหม่ โดยกำหนดเป็นแผนงานที่แน่นอนและต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อให้เจ้าหน้าที่ได้เข้าพบปะและให้คำแนะนำแก่เกษตรกรอย่างสม่ำเสมอทั่วถึงยิ่งขึ้น สำหรับการให้ข่าวสารกับเกษตรกร โดยส่วนรวมทั้งประเทศนั้นควรใช้วิธีสื่อสารแบบมวลชน โดยใช้สื่อผ่านทางโทรทัศน์ ทั้งนี้เพราะเกษตรกรมักใช้เวลาว่างหลังจากเสร็จภาระกิจในไร่นา และการเลี้ยงสัตว์โดยการดูโทรทัศน์ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรกำหนดนโยบายในการประชาสัมพันธ์และให้ข่าวสารแก่เกษตรกรทั้ง 2 รูปแบบอย่างชัดเจนและแน่นอนยิ่งขึ้น

2. จากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่า ความต้องการเกียรติและชื่อเสียง ความคาดหวังต่อประโยชน์ที่จะได้รับ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของเกษตรกร นั่นคือ เกษตรกรที่มีความต้องการเกียรติและชื่อเสียง และมีความคาดหวังต่อประโยชน์ที่จะได้รับมาก จะเข้าร่วมในกิจกรรมกลุ่มมากกว่าเกษตรกรที่มีความต้องการเกียรติและชื่อเสียง และมีความคาดหวังต่อประโยชน์ที่จะได้รับน้อย ดังนั้นเพื่อให้เกษตรกรได้เข้าร่วมในกิจกรรมกลุ่มมากขึ้น กลุ่มและผู้ที่เกี่ยวข้องจึงควรจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างและเป็นแรงจูงใจให้แก่สมาชิกในด้านความภาคภูมิใจในเกียรติยศและชื่อเสียง เช่น การประกาศเกียรติคุณสมาชิกดีเด่น การจัดประกวดแข่งขันต่าง ๆ และมีรางวัลตอบแทนสำหรับผู้ชนะ ตลอดจนจัดให้มีการพบปะและมีการร่วมกิจกรรมกันระหว่างกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อทั้งในระดับอำเภอ และระดับจังหวัดอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง โดยเน้นกิจกรรมที่สมาชิกสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้อย่างทั่วถึงมากที่สุด นอกจากนี้ควรมีการติดตามเยี่ยมเยียนกลุ่ม และประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ โดยเจ้าหน้าที่ร่วมกับเกษตรกรทำการติดตามประเมินปัญหา อุปสรรคต่าง ๆ เพื่อให้กลุ่มพัฒนาได้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น และสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างทันต่อเหตุการณ์

3. จากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่า ขนาดพื้นที่ถาวร เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของเกษตรกร นั่นคือ เกษตรกรที่มีขนาดพื้นที่ถาวรมากจะเข้าร่วมในกิจกรรมกลุ่มมากกว่าเกษตรกรที่มีขนาดพื้นที่ถาวรน้อย ดังนั้นเพื่อให้เกษตรกรได้เข้าร่วมในกิจกรรมกลุ่มมากขึ้น รัฐจึงควรให้ความช่วยเหลือกลุ่มเกษตรกร โดยการจัดสรรที่ดินสำหรับใช้เป็นทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ และให้การสนับสนุนด้านเมล็ดพันธุ์อาหารสัตว์อย่างเพียงพอ ตลอดจนจัดการอบรมหลักวิชาการในการทำแปลงหญ้าอาหารสัตว์ โดยกำหนดเป็นแผนงานการส่งเสริมอย่างชัดเจนและต่อเนื่อง เกษตรกรจะได้อาศัยโอกาสดำเนินกิจกรรมร่วมกัน และส่งผลให้เกิดการพัฒนาองค์กรของเกษตรกรให้มั่นคงยิ่งขึ้น

4. จากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่า รายได้ทั้งหมดของครัวเรือน เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางลบกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของเกษตรกร โดยเกษตรกรที่มีรายได้น้อยจะเข้าร่วมในกิจกรรมกลุ่มมากกว่าเกษตรกรที่มีรายได้มาก แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรที่มีรายได้น้อยเป็นกลุ่มเกษตรกรที่ได้รับผลประโยชน์จากการช่วยเหลือของรัฐอย่างแท้จริง เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่มีรายได้น้อยกว่า (เมื่อเทียบกับรายได้เฉลี่ยของกลุ่ม) ทั้งนี้เพราะเกษตรกรมีรายได้น้อยเพียงด้านเดียว รัฐจึงควรกำหนดนโยบายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าส่งเสริมวิชาชีพในสาขาอื่น ๆ โดยคำนึงถึงศักยภาพของท้องถิ่น เพื่อเป็นการเสริมรายได้ให้กับเกษตรกรและครัวเรือนอย่างต่อเนื่อง เช่น สาขาการช่าง ศิลปหัตถกรรม การแปรรูป เป็นต้น นอกจากนี้ควรกระตุ้นให้กลุ่มมีกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดตั้งกองทุนหมุนเวียนของกลุ่ม เพื่อให้สมาชิกได้กู้ยืมใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อ อันจะส่งผลให้สมาชิกเห็นความสำคัญในการเข้าร่วมในกิจกรรมกลุ่มมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเฉพาะในจังหวัดนครสวรรค์เพียงจังหวัดเดียว เป็นการศึกษาถึงปัจจัยเพียงบางประการเท่านั้น จึงมีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

1. ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อในจังหวัดอื่น ๆ เพิ่มเติม เพื่อใช้ในการเปรียบเทียบและสามารถสรุปผลเป็นส่วนรวมได้ดียิ่งขึ้น
2. เนื่องจากมีปัจจัยบางตัวซึ่งยังไม่ได้นำมาศึกษา ในที่นี้จึงควรทำการศึกษาปัจจัยที่คาดว่าจะมีผลต่อการเข้ามีส่วนร่วมของเกษตรกร ในกิจกรรมกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อเป็นการเพิ่มเติม เช่น ความเชื่อถือในตัวเจ้าหน้าที่ ที่สนใจที่ต่อกลุ่มฯ เป็นต้น
3. ควรมีการศึกษาการดำเนินงานและการบริหารงานของกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อที่ประสบความสำเร็จและกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อที่ประสบความล้มเหลวว่ามีปัจจัยอะไรบ้าง ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการให้การสนับสนุนส่งเสริมการดำเนินกิจกรรมกลุ่มของเกษตรกรต่อไปในอนาคต

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright© by Chiang Mai University

All rights reserved